

Benedek Elek: Körösi Csoma Sándor

-szövegrészlet-

Három évig volt Körösi a göttingai egyetemen, akkor, 1818 végén, hazajött. Egyenesen Nagyenyedre ment, hol azzal fogadta barátja és volt tanára, Hegedűs Sámuel, hogy Szigeten egyhangúlag megválasztották tanárnak. De Körösi nem fogadta el a tanárságot, az ő fogadalma nem egy lobbanékony ifjú fogadalma volt: pillanatra sem tántorodott meg abbeli elhatározásában, hogy amint kellőképpen elkészül, indul a nagy útra. Hiába biztatta Hegedűs azzal, hogy annak idején bizonyosan számíthat enyedi professzorságra is; hiába rémítgette az utazás tenger veszedelmével, legyőzhetetlen akadályaival, Körösi szilárdan megmaradt elhatározása mellett. "Innen Enyedről - mondotta Hegedűs -, ha kell, egy vesszőcskével elmegyek Londonig és senki sem bánt, de Közép-Ázsiát beutazni nem egyes embernek való feladat." De Körösi kedvetlenül fogadta az efféle beszédet, s Hegedűs, mikor ezt látta, többé nem is próbálta lebeszélni, sőt látván szilárd elhatározását, biztatta. "Sem az itthoni szép kilátások - írja Hegedűs -, sem a csaknem bizonyos veszély, sem a barátságos kérelem nem tántoríthatá el őt céljától, ennél fogva ezentúl legjobb barátai sem nyugtalaníták többé ellenvetéseikkel, sőt biztatták és megerősítették szándékában."

Az volt az első terve, hogy Odesszának indul, onnan Moszkvának, valamely kereskedőkaravánnal Irkutszk felé, s úgy próbál behatolni Kína északi részeibe. E végből szüksége volt a szláv nyelvre, s ennek megtanulása végett 1819 tavaszán, hideg, zimankós időben, gyalogszerrel Temesvárra, majd Zágrábra utazott, honnan több hónapi tartózkodás után ismét visszatért Nagyenyedre. A horvátországi útra Kenderessy Mihály kormányiszéki tanácsostól kapott száz forint segédelmet, s ez a derék hazafi megígérte, hogy ezután is, míg a nagy utat megjárja, minden évben küld száz forintot. És Körösi jóformán üres zsebbel, 1819 novemberében elindul, hogy fölkeresse a magyar nemzet bölcsejét. A legnagyobb csendben, szinte észrevétlen indult a nagy útra. Akkoriban nem voltak újságok, melyek telelarmázzák az országot a székely ifjú vakmerő vállalkozásával, s ha lettek volna is, aligha veszik észre, mert Körösi szerény természete kerülve kerülte a nyilvánosságot, a személyével való foglalkozást.

Olvassátok csak, hogyan indult útjára Körösi. "Éppen vasárnap délután - írja Hegedűs Sámuel - látogatásomra jövéen, így szólt »No, holnap isten segedelmével indulok.« Az idő most sem törle ki azon ártatlan vidámság képét, mely akkor egész valójában előmlött. Sugara volt ez azon belső örömnnek, hogy céljához közelít. Akkor barátságos beszélgetések között megittuk a búcsúpoharat egy üveg tokaji mellett. Másnap, azaz hétfőn reggel, újra belép szobámba, könnyűszerűleg öltözve, mintha csak mezőre indulna frissülés végett. Körösi le sem ült, hanem csak ennyit mondott: »Még egyszer kívántam látni.« Ekkor mindketten kiindulánk a Szentkirály utcán, mely a szebeni útnak vezet. Itt a mezőn végképpen megváltunk."

Így, minden ceremónia, minden komédiázás nélkül indult Ázsiába, akárcsak a szomszéd faluba indult volna. Csaknem üres zsebbel, de egyébként erős fegyverzettel: teljes tíz esztendeig tanult, mielőtt útnak indult. És mikor úgy hitte, hogy eleget tanult, a tíz év alatt szerzett tudományával elindulhat, pillanatig sem volt maradása otthon. A derék Kenderessy ígéretén kívül kétszáz váltóforintja volt: ezzel s "az isteni segedelemben, hazája iránt való áldozatkészségében s kiapadhatatlan lelkierejében bízva" indult el kitűzött célja felé. "Nem tartozom én - mondja ő maga a *tibeti szótár*hoz írt előszavában - ama gazdag emberek sorába, akik saját költségükön utaznak, élvezetet keresve, avagy kíváncsiságból, én csupán egy szegény tanuló vagyok, akinek óhajtása, hogy lássa Ázsiának különféle országait, az őskor annyi eseményeinek e színpadát; megfigyelje a különböző népek szokásait, megtanulja nyelvüket, oly reményben, hogy ezen eredmények hasznát a világ egykoron majd belátandja."

A harminc éves komoly férfi, s nem a könnyen lelkesülő ifjú az, ki elhagyja hazája földét s nekivág a messze idegennek. Tisztán, világosan áll előtte a cél, mely felé halad, s érezzük jellemének eddigi ismeretéből, hogy ezt az embert csak a halál állíthatja meg útjában. Hogy, ha visszatér, nem jön üres kézzel haza.